

اندیشه اسلامی ۲

استاد: مرشد سلوک

جلسه اول

سه مبحث کلی در بحث آفرینش

فلسفه و هدف زندگی و ریشه های تاریخی آن

فلسفه پوچی

هدف جهان آفرینش

EXISTENTIALISM علت توجه مردم به

سائر

هایدگر

□ در چه شرایطی سؤال از فلسفه آفرینش پدید می آید

- ناپایداری های زندگی
- مرگ
- شکست در هدف گیری ها
- شرایط نامساعد زندگی اجتماعی
- سؤال حقیقی از فلسفه آفرینش

اشتباه پوچ گراها

- بدون خروج از سرای طبیعت دنبال پاسخ به فلسفه هستی هستند
- دو نوع نگاه به هستی
- درون گرا
- برون گرا
- فلسفه هستی بدون خروج از سرای طبیعت و بدون نگاه برون گرا بدست نمی آید

انسان و فلسفه آفرینش (چرا به دنبال فلسفه باشیم)

➤ با مشخص شدن هدف انسان به امید می رسد و
بدنبال الگوی زندگی می رود

تعریف ایده آل:

- بر طبق دیدگاه هر انسان به زندگی تعریف می شود
- مشخصات ایده آل: (ایده آل موضوعی است که:)
- مورد گرایش انسان است
- هدف همه تلاش های آدمی
- معیار برای ارزشیابی ارزشهاست
- مبنای رفتار و کردار آدمی است
- موقعیت و فلسفه خلقت انسان را تبیین می کند
- مشخص می کند چه چیزی دایر مدار حیات انسان است
- مشخص کننده انگیزه اعمال و رفتار انسان هاست

چرا به دنبال ایده آل باشیم:

- ارزش پیدا کردن زندگی فقط با ایده آل میسر است وگرنه زندگی چون بار سنگینی بر دوش انسان احساس می شود
- میل به کمال انسان ذاتی انسان است و انسان را وادار به داشتن ایده آل می کند
- ایده آل عامل محرک برای تبدیل استعدادها بالقوه به بالفعل است
- ایده آل معیاری برای سنجش نقص ها و ضعف ها
- تعادل اجتماعی با ایده آل میسر است

➤ مهمترین ایده آلهای بشر در طول تاریخ

- علم
- ثروت
- شهرت
- عشق
- رفاه

ویژگی های برترین ایده آل

- پاسخ گوی مسائل اساسی بشری باشد
- پذیرش آن اثر مثبت داشته باشد
- محرک انسان به سوی هدف اعلاى حیات باشد
- منطقی و قابل وصول باشد

حدیث هفته:

- قال امیر المومنین علی علیه السلام :
ان صمت دهر كله و قمت الیل كلمه بین الركن والمقام
بعثك الله مع هواك بالغما ما بلغ ان فی الجنة ففی
الجنة و ان فی النار ففی النار
- اگر تمام دهر را روزه دار باشی و تمام شب هایش را
بین رکن و مقام در حال عبادت باشی خدا ترا با
هوایت محشور می گرداند، هر چه می خواهد باشد
اگر هوای تو ترا به بهشت راهمایی کند بهشتی هستی
وگرنه ، نه.

اندیشه اسلامی ۲

استاد: مرشد سلوک

جلسه دوم

دیدگاه متفکران نسبت به هستی و زندگی

□ نگاه خوش بینی OPTIMISM

□ نگاه بد بینی PESSIMISM

□ جهان آفرینش شامل خوبی ها و بدی ها

□ ویژگی های فلسفه خوش بینی

□ مبنای اصلی: رنج امری زود گذر و زندگی زیباست

□ لاینیتس : جهان بهترین جای ممکن است

□ ژان ژاک روسو: انسان ذاتاً نیک و بدی بخاطر تربیت است

□ فلسفه اسلامی : وجود مساوی خیر و شر امری عدمی است
تمام وقایع نیک است حتی سیل که مصلحتی دارد

□ اعتقاد به وجود خیر و شر ولی پیروزی با خیر است

□ خوشبینی برای فرار از مسئولیت است

ویژگی های فلسفه بدبینی

□ امیدی به پیروزی خیر نیست

□ ماکیاول : شرور اصل هستند و غلبه با بدی هاست

□ دیدگاه روانی ها : عالم جز زشتی و فساد نیست

برسی زندگی بد بینان عالم

بودا

مانی

ابوالعلا معری

خیام

شوینهاور

بودا

قرن ششم

زندگی سراسر رنج و درد است

انسان اسیر دایره وجود (سنساره)

انسان اسیر تولد ها و مرگ های پی در پی است

مبانی عقاید بودا

- (1) حقیقت مقدس رنج
- (2) حقیقت خواستگاه رنج
- (3) حقیقت رهایی از رنج
- (4) حقیقت راه رهایی از رنج

انگیزه بدینی بودا

- (1) وضع روانی بودا در آغاز زندگی
- (2) تفکر بودا (مرگ بودن آخر همه چیز)

مانی (۲۱۶ میلادی)

□ تولد: زمان پادشاه اشکانی در بابل
 □ مرگ: در ۶۰ سالگی به دست بهرام گور پوست
 کنده شد

نظرات مانی

□ جهان شامل دو رکن تاریکی و نور و خیر و شر
 □ خالق جهان خدای تاریکی است (خدای نور نمی تواند دنیایی پر
 از رنج خلق کند)
 □ وظیفه انسان آزاد کردن بخش روشنای وجود است که اسیر
 تاریکی هاست
 □ زناشویی و تولید مثل ممنوع: زیرا موجب گسترش قلمرو شیطان
 است

انگیزه بد بینی مانی

1. ریشه در اعتقاد به آیین گنوسیسم است که جهان را سراسر شر و تاریکی می پندارد
2. جهان ساخته خدا نیست بلکه ساخته ائون ها است (معادل امشاسپندان زرتشت)

ابوالعلائی معری

- متولد ۳۶۳ بغداد
- شش سالگی کور شد
- ده سالگی مادرش مرد
- خانه نشین و زاهد شد
- انسان را ذاتا فاسد و بد سرشت می دانست
- فحاشی و زنده بگور کردن زن را بسیار خوب می دانست
- ازدواج و تولید مثل بسیار بد

انگیزه های بد بینی ابوالعلا

1. نایینی و رنجوری
  2. تحقیر و سرزنش دیگران نسبت به او
  3. حیرت در معماری هستی و علت مرگ
  4. توجه بیش از حد به عقل
- * گرفتار در سه زندان کوری، خانه نشینی جسم و روح
در تن

خیام

- * حکیم عمر خیام فیلسوف / ابن خیام یا علی خیام
شاعر (علامه طباطبایی)
□ متولد ۴۳۹ در نیشابور
□ چهره ای ناشناخته در تاریخ
□ مرگ را عامل بدبختی و زود گذری دنیا می دانست

شوینهاور

- قرن ۱۹
- نطفه بدبینی را کاشت (مواجهه با شکست واترلو و ناپلئون و فقر و اعدام گیوتین)
- مرگ پدر در ۱۷ سالگی
- بی بندباری های مادر
- درگیری های فراوان با استادش هگل
- زیاده روی در عشق بازی
- سو ظن نسبت به همه
- مریضی در سن ۳۰ سالگی
- با اسلحه خوابیدن و زندگی مشترک با سگش آتما (روح جهان)

نظریات شوینهاور

- زندگی سراسر شر
- علت رنج شدت اراده
- راه رهایی از سختی و رنج بی اراده بودن
- مرگ بالاترین مواهب
- مرگ عامل رهایی از رنج
- زن موجودی با گیسوان بلند و عقل کم

حدیث هفته:

- > قال الامام الحسين عليه السلام :
 واعلموا ان الدنيا حلوها و مرها حلم
 و الانتباه في الاخره
 والفائز من فاز فيها
 > بدانید که دنیا شیرین و تلخش یک خواب است
 > و بیدار شدن از این خواب در آخرت است
 > و رستگار کسی است که در انجا رستگار باشد.

اندیشه اسلامی ۲

استاد: مرشد سلوک

جلسه سوم

**فلسفه پوچی: علل به پوچی رسیدن برخی
جوامع**

**رواج مکتب مادی گری
به بن بست رسیدن برخی اصول ثابت انسانی
دگرگونی ارزشهای اخلاقی و روابط عاطفی
جنگ های پی در پی و انقلابهای خونین و
استعمارها
فقر فلاکت و بد بختی جوامع
شکست انسان در عرصه علم و صنعت با وجود
جنگ ها**

□ نقد و بررسی نظریات پوچگرایان

□ فرانتسی کافکا

□ البر کامو

□ ژان پل سارتر

□ صادق هدایت

□ بررسی زندگی فرانتسی کافکا

□ در سال ۱۸۸۳-۱۹۲۴

□ در زمان جنگ های جهانی

□ خانواده ای سخت گیر

□ دوران تحصیل بدون دوست

□ درگیر بروکراسی های اداری

□ در ازدواج ناموفق

□ صاحب رمان های سگ و حشره

□ نقد و بررسی زندگی البر کامو

- ۱۹۱۳ در الجزایر
- مرگ پدر در جنگ مارون
- فقر شدید مالی
- زندگی همراه با شکست مادر در چند ازدواج
- شکست در ازدواج
- پا فشاری در موضع گیری های سیاسی
- صاحب رومان سیزیف. سر شار از پوچی
- به نتیجه نرسیدن در حل مسئله مرگ

□ نقد و بررسی زندگی ژان پل سارتر

- متولد پاریس در سال ۱۹۰۰م
- دو سالگی یتیم و تحت تکفل پدر بزرگ قرار گرفت
- درگیری شدید با پدر بزرگ
- دوری از مادر
- در آثارش خود را یتیم، حرام زاده و دروغ گو می خواند
- نفرت عمیق نسبت به کشیشان
- اولین ارائه کننده فلسفه عمومی و در دسترس مردم
- اخذ مدرک دکتری فلسفه از پاریس
- هرگز ازدواج نکرد
- آثارش نخیل، تهوع و دیوار

□ نقد و بررسی نظریات صادق هدایت

- بهمن ۱۲۸۱ در خانواده ای اشرافی
- فوق العاده منزوی و محصل دارالفنون
- سفر به بلژیک برای اخذ مدرک مهندسی
- خودکشی ناموفق در رودخانه مارن
- اشتغال در اداره و درگیری های اداری
- کسب تخصص در علوم سحر و اسطرلاب و روح شناسی
- روی آوردن به گیاه خواری تحت اندیشه بودا
- یادگیری زبان پهلوی در هند
- تفسیر زندگی به احمقانه بودن و مضحک بودن

□ نقد و بررسی نظریات صادق هدایت

- توجه شدید به سه شخصیت: بودا، خیام و کافکا
- از بودا رنج از خیام غنیمت شمردن دم و ناسازگاری با محیط
تنهایی را از کافکا

آثار:

- ترانه های خیام، پیام کافکا، زنده بگور، بوف کور

جلوه های پوچی گری: ۱- هیپی گری

- هیپی: فردی سر خورده اواره و رانده شده از همه جا
- علل پیدایش هیپی گری:
- سست شدن نظام خانواده
- نابسامانی های جامعه
- بی هدفی و بی ارمانی
- واژگونی ارزشها
- سر خوردگی از تمدن
- مادی گری بی حصر

جلوه های پوچی گری: ۲- خودکشی

- زندگی را تهی از معنای دانند
- انواع خودکشی: خود خواهانه و دیگر خواهانه
- انواع دیگر خودکشی: موفق و نا موفق

علل و عوامل خودکشی :

□ دور کیم : بیگانه شدن از گروه های اجتماعی

□ سمبوری : محرومیت های اجتماعی

□ فرید : عدم ارضاء نیاز جنسی

□ هرنای : احساس تنهایی

علل و انگیزه های خود کشی:

➤ - عدم هماهنگی میان من واقعی و من آرمانی

➤ عشق

➤ نارضایتی از وضع موجود

➤ احساس تنهایی

➤ عذاب وجدان

➤ انتقام از دیگران

➤ افسردگی ها

حدیث هفته:

قال الحسين عليه السلام:
الحمد لله الذي خلق الدنيا دار فناء و زوال متصرفه
باهلها من حال بعد حال فالمغرور من غرته و اشقى من
فتنته

ستایش و سپاس خدایی را که دنیا را سرای نیستی و
 زوال و اهل آن دستخوش تغییر از وضعیتی به وضعیت
 دیگر قرار داد پس فریب خورده کسی که دنیا فریش
 داد و بد بخت کسی که دنیا مفتونش ساخت.

اندیشه اسلامی ۲

استاد: مرشد سلوک

جلسه چهارم

□ نقد و بررسی نظریات پوچگرایان

□ فرانتس کافکا

□ البر کامو

□ ژان پل سارتر

□ صادق هدایت

□ بررسی زندگی فرانتس کافکا

- در سال ۱۸۸۳-۱۹۲۴
- در زمان جنگ های جهانی
- خانواده ای سخت گیر
- دوران تحصیل بدون دوست
- درگیر بروکراسی های اداری
- در ازدواج ناموفق
- صاحب رمان های سگ و حشره

□ نقد و بررسی زندگی البر کامو

- ۱۹۱۳ در الجزایر
- مرگ پدر در جنگ مارون
- فقر شدید مالی
- زندگی همراه با شکست مادر در چند ازدواج
- شکست در ازدواج
- پا فشاری در موضع گیری های سیاسی
- صاحب رومان سیزیف. سر شار از پوچی
- به نتیجه نرسیدن در حل مسئله مرگ

□ نقد و بررسی زندگی ژان پل سارتر

- متولد پاریس در سال ۱۹۰۰م
- دو سالگی یتیم و تحت تکفل پدر بزرگ قرار گرفت
- درگیری شدید با پدر بزرگ
- دوری از مادر
- در آثارش خود را یتیم، حرام زاده و دروغ گو می خواند
- نفرت عمیق نسبت به کشیشان
- اولین ارائه کننده فلسفه عمومی و در دسترس مردم
- اخذ مدرک دکتری فلسفه از پاریس
- هرگز ازدواج نکرد
- آثارش تخیل، تهوع و دیوار

□ نقد و بررسی نظریات صادق هدایت

- بهمن ۱۲۸۱ در خانواده ای اشرافی
- فوق العاده منزوی و محصل دارالفنون
- سفر به بلژیک برای اخذ مدرک مهندسی
- خودکشی ناموفق در رودخانه مارن
- اشتغال در اداره و درگیری های اداری
- کسب تخصص در علوم سحر و اسطرلاب و روح شناسی
- روی آوردن به گیاه خواری تحت اندیشه بودا
- یادگیری زبان پهلوی در هند
- تفسیر زندگی به احمقانه بودن و مضحک بودن

□ نقد و بررسی نظریات صادق هدایت

□ توجه شدید به سه شخصیت: بودا، خیام و کافکا
□ از بودا رنج از خیام غنیمت شمردن دم و ناسازگاری با محیط
تنهایی را از کافکا

آثار:

□ ترانه های خیام، پیام کافکا، زنده بگور، بوف کور

علل گرایش انسان به پوچی

1. **علل و عامل درون ذاتی یا فردی**
2. **علل و عوامل برون ذاتی و اجتماعی**

علل گرایش انسان به پوچی

- **معمای آفرینش**
- **راز مرگ**
- **شک روانی**
- **فقر آرمانی (بی هدفی)**
- **واژگونی ارزش ها**
- **نارسایی های تربیتی (عقده حقارت، تبعیض بین فرزندان)**
- **ناسازگاری با محیط**
- **شرایط نامناسب اجتماعی**
- **ناخودپذیری (پشیمانی از زن یا مرد بودن خود)**

ارزیابی و نقد فلسفه پوچی

□ پوچ گرایی امری منفی و غیر قابل پذیرش است چون

1. نادر بودن تعداد(امری فطری و درونی نیست و با گزینه
حب ذات منافات دارد)
2. در صورت بر طرف شدن عوامل آن اصل آن نیز بر طرف
می شود
3. بزرگ ترین دلیل پوچ گرایی طرز تفکر منفی است که می
گویند باید به زندگی معنا داد پس معنایی دارد که می
گویند باید دنبال آن رفت
4. عدم ارائه دلیل از طرف پوچ گرایان نسبت به پوچی هستی

اشکال کار پوچ گرایان

□ کنار گذاشتن خدا و عدم ایمان به او

□ درک نا صحیح از مفهوم مرگ و برداشت خلا وجودی

راه های مفهوم دادن به زندگی

1. انجام کار های شایسته
2. درک ارزش های روحی
3. پذیرش رنج

حدیث هفته:

> قال الحسين عليه السلام:
 وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون اى ليعرفون
 معرفت كل اناس امامهم الذى يجب عليهم طاعته

انسانها و جنها را خلق نکردیم مگر برای کسب معرفت
 انها نسبت به امام زمانشان که اطاعت از او برایشان
 واجب است

اندیشه اسلامی ۲

استاد: مرشد سلوک

جلسه پنجم

هدف نهایی انسان از دیدگاه مکاتب

1. مکتب اصالت لذت
2. مکتب خودگرایی
3. مکتب اصالت نفع
4. مکتب اصالت انسان
5. مکتب اصالت طبیعت
6. مکتب اصالت علم
7. مکتب فلسفه اسلامی

□ مکتب اصالت لذت (HEDONISM)

□ سعادت نهایی انسان بستگی به بهره گیری هر چه بیشتر از لذات دارد

□ صاحب نظران این مکتب:

1. اریستیپ (معاصر افلاطون)
2. هوراس: غنیمت شمردن لحظات به خوش گذرانی
3. اپیکور: تقسیم بندی لذات به مادی و معنوی
لذاتی مانند خوردن، ارضا شدن و جاه طلبی

نقد نظریه اصالت لذت

□ اگر لذت را هدف بدانیم یک سلسله از ارزش های انسانی غیر قابل پذیرش می شود مانند ایثار

مکتب خودگرایی یا (EGOISM)

➤ ارضا هر چه بیشتر حس خود خواهی

➤ نظریه پردازان:

➤ ماکیاول

➤ نیچه

➤ توماس هابس

مکتب اصالت نفع یا حیر اجتماعی (UTILITARIANISM)

➤ هر کس برای اجتماع مفید تر باشد ارزش بالاتری

دارد

➤ سعادت واقعی یعنی تامین بیشترین لذت برای

بیشترین افراد

➤ بننام و استوات میل

نقد مکتب اصالت نفع

- (1) **عدم ارائه معیاری مشخص و تامین ملاک خوشی افراد**
- (2) **در این مکتب ممکن است هر کس بر اساس تمایلات خود چیزی را خیر بداند**
- (3) **نفع تابع خواسته ها و امیال افراد قرار گرفته**

مکتب اصالت انسان (امانیسم یا HUMANISM)

- (1) **سرنوشت انسان در این مکتب بدست خودش است و باید با اتکا به طبیعت خویشتن را دگرگون سازد**
- (2) **اگوست کانت، مارکس، سارتر**

فرد مکتب اصالت انسان (انسان‌پرست‌گر یا

HUMANISM

□ معتقدین به این مکتب گمان می‌کنند میان اعتقاد
به خدا و اصالت انسان تضاد وجود دارد یعنی اگر
خدا را بپذیریم دیگر نمی‌توانیم برای انسان
اصالت و ارزش قائل شویم

اصالت طبیعت یا NATURALISM

□ به آنچه که طبیعت بشری اقتضا می‌کند عمل می‌کنند
□ لائوتسه: تمدن را دشمن سعادت انسان می‌داند
□ کلبیون: باید به ساده زیستی برگشت و زندگی مانند
سگ داشت
□ رواقیون و ژان ژاک روسو: حکومت ثروت و ازدواج
منفورترین چیزها هستند

اصالت علم

- فروید: علم باید جانشین خدا و مذهب شود
- راسل و فرانسیس بیکن: علم مساوی است با توانایی

نقد اصالت علم

- علم به تنهایی نمی تواند کامل باشد
- علم در پرتو ایمان به حرکت در می آید
- علم فقط وسیله است و ایمان مقصد نهایی را نشان می دهد
- علم حرکت و ایمان جهت می دهد
- علم تنها آفت است

فلسفه اسلامی

- قائل به دو قوص نزولی و صعودی است
- انا لله وانا عليه راجعون
- علت نزول نیل به کمالات و کسب فضائل است
- انسان باید در عالم طبیعت خود را رشد دهد تا به غایت خود یعنی فنای فی الله برسد
- انسان دو قوه دارد عاقله و عامله به از نشئه طبیعت به نفس و از نفس به عقل سلیم به وسیله عمل نیکو می رسد

حدیث هفته:

- قال الامام باقر عليه السلام :
- بنی الاسلام علی خمس دعائم:
- علی الصلاه و الزکاه و الصوم و الحج و الولایه
- لامیرالمومنین و ائمه من ولده
- اسلام بر پنج پایه استوار شده است
- بر نماز و زکات و روزه و حج و ولایت امیر المومنین و امامان از نسل او

اندیشه اسلامی ۲

استاد: مرشد سلوک

جلسه ششم

سه مبحث کلی در بحث آفرینش

فلسفه و هدف زندگی و ریشه های تاریخی آن

فلسفه پوچی

هدف جهان آفرینش

EXISTENTIALISM علت توجه مردم به

سائر

هایدگر

□ ارزش حیات از دیدگاه قران

□ دو دیدگاه انسانها نسبت به دنیا از بیان قران
 دنیا زدگان : يتمتعون و ياكلون كما تاكل الانعام
 دنیا گریزان : ولا تنس نصيبك من الدنيا
 كلوا من رزقه و اليه نشور
 فاخرج من الثمرات رزقا لكم

دیدگاه قران در مورد دنیا

□ دو جلوه اساسی حیات
 □ ۱- جلوه پوچ حیات :
 □ در عرصه نا پایداری دنیا : واضرب لهم مثل الحيوه الدنيا
 كماء انزلناه من السماء فاختلط به نبات الارض فاصبح هشيمًا
 تزور الرياح
 □ در عرصه خود طبیعی انسان : و ما الحيوه الدنيا الا متاع
 الغرور
 □ انما الحيوه الدنيا لعب و لهو

دو جلوه اساسی حیات :

۲- جلوه حقیقی حیات دنیا :

ان الذين لا يرجون لقاءنا و رضوا بالحيوه الدنيا و طمئنوا بها .... اولئك
ماواهم النار
تریدون عرض الحیوه دنیا و الله یرید الاخره
قل متاع الدنيا قليل و الاخره خير لمن اتقى
انما هذه الحیوه الدنيا متاع و ان الاخره هی دار القرار
ولا تقتلوا انفسکم ان الله کان بکم رحیما
ولا تلقوا بایدیکم الی تهلكه

سه شرط لازم برای حیات اخروی:

- ۱- اراده انسان
  - ۲- سعی و تلاش
  - ۳- ایمان
  - و من اراد الاخره و سعی لهل سعیها و هو مومن
- فاولئك کان سعیهم مشكورا

حیات طیبه :

من عمل صالحا من ذکر و ائسی و هو مومن
فلنحینه حیوه طیبه

یا ایها الذین امنوا استجبوا لله و لرسول اذا
دعاکم لما یحیکم

➤ ویژگی های حیات طیبه قرآنی

➤ زندگی متکی به خدا : با دو ویژگی
رهایی از بدبینی و پوچی
بسوی کمال
۱- حرکت

➤ زندگی هدفدار : انا لله وانا الیه راجعون
➤ زندگی رهبری شده : ذالک الکتاب لاریب فیہ
اطیوا الله و اطیوا الرسو
➤ زندگی خلاق و آگاهانه : من استوی یوماه مغبو
➤ زندگی ازادانه
➤ زندگی مادی و معنوی توأمان : لارهبانیه فی الاسلام

حدیث هفته:

‣ قال الحسين عليه السلام:
ايها الناس اتقوا الله و اعلموا انكم اليه ترجعون
ای مردم تقوا الهی پیشه کنید و بدانید به سوی او باز
خواهید گشت